

2. Смітюх А. В. Поняття та ознаки рейдерства у контексті суміжних понять поглинання та загарбання. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Правознавство*. 2014. Т. 19. Вип. 2. С. 56–62.
3. Монахов С. А., Ажигитов Р. І., Сычев П. Г. Расследование преступлений, связанных с незаконным захватом предприятий. *Методический обзор*. Москва. 2006. С. 48–56.
4. Андрушків Б. М., Вовк Ю. Я., Дудкін П. Д. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство. Тернопіль: Вид. Тернограф. 2008. 424 с.
5. Ярош С. Рейдерство в Україні – хто винен, Київська торгово-промислова палата. URL : <http://kiev-chamber.org.ua/ru/134/995.html>.
6. Турнаев А. В. Уголовно-правовые аспекты противодействия рейдерским деяниям за рубежом. *Юридическая наука и практика: Вестник Нижегородской академии МВД России*. 2013. С. 93–105.
7. Єфіменко А. Рейдерство або ринок контролю. *Юридичний журнал*. № 11. 2008. URL: <http://justinian.com.ua/article.php?id=3072>.

О. О. Носирєв,
*к.г.н., доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

За сучасних умов господарювання промислові підприємства України опинилися в умовах, коли необхідно самостійно забезпечувати виробничу діяльність, стійкий розвиток й адекватно реагувати на зовнішні впливи, які заважають реалізувати економічні інтереси та використати конкурентні переваги для рівноцінної конкурентної боротьби. За таких обставин важливою умовою підвищення ефективності та стійкого розвитку суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин є формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств. На сьогодні у загальнодержавному розумінні відсутній чіткий механізм управління економічною

безпекою як промислових підприємств, так й комерційних організацій [1].

У режимі стійкого функціонування підприємство при вирішенні завдань економічної безпеки акцентує головну увагу на підтримці нормального ритму виробництва і збуту продукції, на запобіганні матеріальному чи фінансовому збитку, на недопущенні несанкціонованого доступу до службової інформації та руйнування комп'ютерних баз даних тощо. У кризові періоди розвитку найбільшу небезпеку для підприємства становить руйнування його потенціалу (виробничого, технологічного, науково-технічного і кадрового) як головного чинника життєдіяльності підприємства, його можливостей. Забезпечення економічної безпеки виробничої діяльності вимагає створення на підприємстві власної системи безпеки, метою функціонування якої є своєчасне виявлення та запобігання небезпекам й загрозам, забезпечення досягнення підприємством мети діяльності. Реалізація даної мети відбувається на основі вирішення цілого комплексу завдань, серед яких – виявлення реальних й прогнозування потенційних небезпек і загроз, знаходження способів запобігання їм, послаблення або ліквідації наслідків їхньої дії, аналіз зусиль і засобів, необхідних для забезпечення безпеки підприємства, тощо [4].

Динамічні зміни економічної безпеки промислового підприємства багато у чому залежать від стадії життєвого циклу, на якому воно знаходиться. На стадії створення промислового підприємства основними загрози щодо забезпечення економічної безпеки виступають загрози від неправильного позиціонування промислового підприємства на ринку та від помилок при створенні продукту. Вони можуть виявитися катастрофічними для промислового підприємства, яке створюється. На цій стадії життєвого циклу промислового підприємства виникає гостра необхідність у дотриманні комерційної таємниці. Метою забезпечення економічної безпеки промислового підприємства є комплексна дія на потенційні і реальні загрози, що дозволяє йому успішно функціонувати у нестабільних умовах зовнішнього і внутрішнього середовища. За допомогою механізму управління економічною безпекою промислового підприємства здійснюється комплекс заходів в інтересах захисту господарської

діяльності від внутрішніх і зовнішніх економічних ризиків. Загрозами в економічній безпеці промислового підприємства слід вважати наявні чи потенційні дії, що ускладнюють або унеможливають реалізацію економічних інтересів підприємства і створюють небезпеку для господарської діяльності та життєзабезпечення колективу підприємства. Більшість авторів поділяє самі загрози на внутрішні і зовнішні; політичні, кримінальні, конкурентні, контрагентні; явні та приховані; об'єктивні (що зумовлені стихійними природними явищами) та суб'єктивні (зумовлені діяльністю людини); прогнозовані та не прогнозовані. Зовнішні загрози не залежать від діяльності підприємства, а належать до факторів ризику довкілля, в якому працює підприємство [2].

В умовах обмежених можливостей отримання суб'єктами вітчизняного підприємництва необхідної їм інформації через відсутність певних правових норм методи аналітичної роботи є основними засобами формування інформаційних ресурсів всіх видів підприємств. Аналітична складова економічної безпеки бізнесу передбачає збір й узагальнення даних про чинники внутрішнього та зовнішнього середовища із метою оцінки рівня і стану економічної безпеки об'єкта, що досліджується, економічну надійність потенційних партнерів, формування стратегії та тактики протидії загрозам діяльності та сталий розвиток підприємства, а також визначення заходів щодо цілісності інформації, яка містить комерційну таємницю. Використовуючи різноманітні методики аналізу, розробляються варіанти управлінських рішень, які дозволяють нівелювати вплив негативних тенденцій і створити сприятливі умови для цілком безпечного функціонування та сталого розвитку підприємства [3].

Правову безпеку підприємств доцільно визначати за показниками коефіцієнту платіжної дисципліни, коефіцієнту якості юридичних послуг та коефіцієнту юридичного менеджменту (табл. 1).

В основі механізму забезпечення економічної безпеки є системне поєднання певних інструментів, методів, важелів та інформаційно-аналітичного забезпечення, створюваних на базі принципів забезпечення економічної безпеки, що об'єктивно існують як економічні закономірності, а також розробляються суб'єктами управління

економічною безпекою підприємства. На сучасному етапі розвитку економіки України все більшої актуальності набуває захист інтересів підприємства від протиправної діяльності корумпованих представників контролюючих та правоохоронних органів. У зв'язку з цим, даний напрям роботи багатьма начальниками служб економічної безпеки підприємств визначається як окремий елемент системи економічної безпеки. Особливістю й одночасно складністю при побудові системи безпеки є той факт, що її дієвість практично повністю залежить від людського фактора. Навіть за наявності на підприємстві професійно підготовленого начальника служби економічної безпеки, сучасних технічних засобів, менеджмент підприємства не отримує бажаних результатів, поки у колективі кожен співробітник не усвідомлює важливість й необхідність впроваджуваних заходів економічної безпеки [6].

Таблиця 1

Показники правової безпеки підприємства

Показник	Формула розрахунку	Оптимальне значення показника
Коефіцієнт платіжної дисципліни	Прибуток від операційної діяльності, грн. / збитки від штрафних санкцій, грн.	1
Коефіцієнт якості юридичних послуг	Судові справи, виграні в суді, одиниць / Загальна кількість судових позовів підприємства, одиниць	1
Коефіцієнт юридичного менеджменту	Дохід від відшкодування штрафних санкцій, тис. грн./ Дохід від нарахованих штрафних санкцій підприємству, тис. грн.	1

Джерело: [3]

Важливою вимогою до системи управління економічною безпекою промислових підприємств є гнучкість, адже її організаційна структура повинна забезпечувати оперативне реагування на зміни зовнішнього середовища та мати здатність швидко адаптуватися до них. Зазвичай, підприємства малого бізнесу користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних підприємств. Підприємства середнього бізнесу можуть користуватися комбінованою системою економічної безпеки, спираючись на можливості й ресурси власних підрозділів безпеки та за необхідності залучаючи потенціал зовнішніх організацій. Великим підприємствам доцільно створювати повноцінну систему економічної безпеки із власною службою та потужними ресурсами [1].

Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства за всіма функціональними складовими на основі статистичних методів оброблення інформації надто ускладнене, оскільки більшість аспектів даної проблеми важко піддаються математичній формалізації, а деякі з них - не піддаються зовсім. Проте важливість цієї проблеми для ефективного функціонування підприємства дуже велика, тому можна оцінювати рівень економічної безпеки підприємства на основі визначення сукупного критерію економічної безпеки підприємства, що розраховується на основі бачень кваліфікованих експертів за частковими функціональними критеріями економічної безпеки підприємства. Перш ніж визначати рівень економічної безпеки, необхідно встановити, чи знаходиться взагалі підприємство у стані економічної безпеки, тобто установити, чи здатне воно забезпечити просте відтворення капіталу. Часткові функціональні критерії економічної безпеки підприємства по кожній з її складових розраховуються за оцінкою збитків економічної безпеки підприємства й ефективності заходів щодо їхнього запобігання [5].

Література

1. Васильєв О. В., Мейта В. І. Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств. *Економічний аналіз*. 2013. Том 14. № 2. С. 139–145.

Дикань В.Л., Божко К.М. Стратегія забезпечення економічної безпеки промислових підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 63. С. 150–158.

3. Коваленко В. В. Аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємств легкої промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 1. С. 11–15.

4. Міщенко С. П. Концептуальні аспекти економічної безпеки підприємств у ринковій економіці. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 2. С. 190–195.

5. Проценко Н. Б., Проценко А. Г. Методичні аспекти визначення рівня економічної безпеки підприємства. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економіка, управління та адміністрування*. 2018. № 3(85). С. 43–50.

6. Птащенко Л. О. Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства. Київ: Центр учбової літератури. 2018. 320 с.